

УДК 81'25"192/193' (477.83-25)

УКРАЇНСЬКИЙ ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД У МІЖВОЄННОМУ ЛЬВОВІ

Анастасія Василик

Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті розглянуто ще не цілком вивчений етап історії українського художнього перекладу, що охоплює міжвоєнну епоху літературно-культурного процесу Західної України з центром у Львові. Подано перекладознавчий огляд діяльності основних видавничих осередків, які публікували різножанрові переклади з світової літератури, завдяки плідній діяльності М. Рудницького, Б. Лепкого, Ю. Шкрумеляка, С. Куликівни, Б. Заклинського та ін. Виокремлено провідні тенденції та характерні ознаки перекладів.

Ключові слова: український художній переклад, перекладна література, видавничий процес, оригінал, переклад.

Наприкінці XIX і на початку XX сторіччя у Львові активізується літературно-просвітницька діяльність. Піднесення цих загальнокультурних процесів завдячуємо праці таких подвижників української нації як Іван Франко, Михайло Грушевський, Михайло Драгоманов та інших громадських та політичних діячів. Історично зумовлені обставини на Західних землях, зокрема конституційний устрій Австрії і Галичини, в порівнянні з умовами на території Центральної України, де українське слово переслідувалось російським урядом, були відносно кращими. Важливу роль у становленні національної свідомості на Заході України відіграв розвиток української політичної думки (ідеї народоцветва, діяльність Січових Стрільців, проголошення повної незалежності і соборності). У цьому контексті варто виокремити також діяльність театрального товариства "Руська бесіда" (1846-1923), культурних установ, таких як товариство "Просвіта" (1868), товариство імені Шевченка (з 1892 р. перетворене на Наукове товариство імені Шевченка). Вагому просвітницьку функцію виконувала робота Періодичні видання мали важливу просвітницьку місію, та українського книговидання, відігравали важливу роль у відродженні національної свідомості. Згідно статистичних даних, що знаходимо на сторінках літературної газети "Назустріч" – "за 1913 р., на вісімдесят три українські часописи у всьому світі, у Львові виходило шістьдесят п'ять, а серед численних публікацій, зокрема неперіодичних видань, серед яких траплялись і переклади, із чотириста десяти українськомовних видань, – у Львові налічувалось двісті дев'яносто дев'ять видань" [6, с. 5].

Міжвоєнний період в історії Львова (20-30-ті рр. XX ст.) позначений певним занепадом, у порівнянні із початком століття, проте з огляду на значний історико-культурний фон та діяльність Івана Франка, що слугувала взірцем самовідданої титанічної праці молодшим поколінням культурної еліти, кількість нововиданих українських творів та перекладів зростала. Чимало молодих письменників, окрім власних літературних спроб, звертались до перекладів світового письменства. Перекладознавець, теоретик, блискучий перекладач Г. Кочур, в одному із досліджень

з питань історії становлення українського художнього перекладу, відзначив цей етап як “величезне піднесення, вирування розбуджених, покликаних до життя сил, що відбулося на всій літературі, в тому числі і на перекладній. Перші п’ятнадцять пореволюційних років були періодом великого піднесення і активізації перекладацької діяльності.”[3, с. 145]

У дослідженні з історії українського художнього перекладу М. Стріха, розглядаючи окреслений період у перекладознавстві, згадує і про перекладацький процес в Галичині “Надзвичайно багато перекладів друкувалось і в Галичині... З’являлися твори практично всіх європейських літератур. Окрім класики античної і європейської – широко представлена й актуальна література: твори нобелівських лауреатів, а також ряду письменників, яких було заново “відкрито” для читачів УРСР лише в 1960-ті.” [8, с. 205]

Розмаїття перекладів друканих на сторінках тогочасної періодики засвідчують бібліографічні дані. Зокрема у передмові до бібліографічного видання “Чужомовне письменство на сторінках західноукраїнської періодики (1914-1939)”[10], який упорядкували члени Комісії всесвітньої літератури ім. Миколи Лукаша НТШ, перекладознавець, науковий редактор цього покажчика Р. Зорівчак. наголошує, що “1920-30-ті рр. і на Великій Україні, і на Західній Україні були важливим періодом в історії українського художнього перекладу, хоча не лише землю, а й душу народу ділила межа на Збручі.”[2, с.7] .

Якісний рівень деяких тогочасних перекладів не можна охарактеризувати надто високо, можливо через те, що теоретичні засади перекладу лише формувались. Відчутно бракувало, зокрема в Галичині, кваліфікованих перекладачів – людей з поетичним хистом, досконалим чуттям і знанням українського слова та обізнаністю з надбаннями класики. Хоча, водночас на Центральній Україні друкуються високопоетичні переклади неокласиків М. Зерова, Юрія Клена, М. Рильського, В. Підмогильного, А. Кримського, на жаль цю діяльність припинили репресії 30-х рр.

Перекладну літературу 20- 30-х рр., що виходила друком у Львові, можна поділити на дві основні групи: це, здебільшого, прозові переклади, друквані на сторінках періодичних видань та окремі видання світових авторів. Переклади для театру трапляються нечасто, з огляду на припинення роботи товариства “Руської Бесіди” (1923 р. йшла остання вистава – В. Шекспір “Отелло,” у перекладі М. Рудницького).

Впродовж 1929-1935 рр. у Львові щорічно з’являлося чимало нових періодичних видань, більшість з яких – тимчасові, через цензурні утиски і переслідування польської адміністрації. До них належать – “Методика і шкільна практика”, “Жіночий голос”, “Світ молоді”, “Вогні”, “Мета”, “Дзвони”, “Дзвіночок” – ці часописи відрізнялись своїми ідеями, формою, цільовим читачем, та спільною була основна їхня мета – піднесення і виховання свідомої української еліти. На сторінках цих видань часто друкувались переклади прозових мініатюр і поезія. Найвагомішим у культурно-просвітницькому аспекті серед багатой періодики 20-х-30-х рр. був “Літературно-науковий Вістник” – місячник літератури, мистецтва науки і громадського життя (виходив з 1898 р., з 1933 р. – під назвою “Вістник”. На сторінках цього часопису надруковано чимало різножанрових перлин перекладацької майстерності виконаних, зокрема Іваном Франком. У програмній статті оновленого видання за 1922 р. знаходимо чітке формулювання його цілей, а саме: “Основою нашого видання є ренесанс всього культурного життя, піднесення поваги духовної культури – в усіх її областях це уважаємо за неминучу передумову нашого національного відродження” [4, с. 2]. Структурно матеріал поділено на три розділи: поезія; нариси, новели, спомини, драми; література, наука, суспільне життя. Поряд із творами українських авторів часто друкують твори як світових класиків, так і маловідомих

письменників. Тут публікували свої переклади не лише діячі Львова чи Галичини. Протягом 20-х рр. часто бачимо переклади М. Рильського, М. Зерова, Д. Загула, М. Йогансена, М. Іванова, В. Самійленка поряд із перекладами Миколи та Марка Вороних, Б. Лепкого, О. Луцького, Ю. Липи, П. Карманського, С. Куликівни, Г. Чикаленко, І. Крушельницького. Серед усіх перекладів вміщених у виданнях “Вісника” якісно вирізнялися поетичні переклади М. Рильського, Ю. Липи, В. Самійленка, Б. Лепкого, Д. Загула. Щодо прозових перекладів, а це здебільшого оповідання англійської літератури, вражає діяльність С. Куликівни – активного перекладача, що відтворила рідною мовою окремі добірки творів Дж. Лондона, Ч. Дікенса, А. Конан Дойля, долучилася до видання Дитячої бібліотеки при видавництві журналу “Світ дитини”. Серед перекладених творів домінувало зацікавлення англійською, німецькою, французькою, італійською літературами, рідше траплялись переклади польських, чеських, російських авторів. У перекладознавчому аспекті це видання цікаве й з огляду на низку статей, зокрема рецензій, та коротких характеристик новоопублікованих видань.

Найбільшим тогочасним видавничим центром Львова виступала спілка “Діло”, яка друкувала першу щоденну україномовну газету з однойменною назвою (1980-1939), літературно-мистецький тижневик “Назустріч” (1934-1938), “Бібліотеку найзнаменитших повістей” (74 томи, 1881-1906) та “Бібліотеку Діла” (48 томів, 1936-1939).

Серед періодичних видань, з огляду на поширення перекладної літератури – провідна роль належала щоденній газеті “Діло”. За даними покажчика “Чужомовне письменство на сторінках західноукраїнської періодики”, найбільша кількість перекладів періоду 20-30-х рр. була розміщена у цьому виданні [10]. Цей факт пояснюється не лише бажанням редакторів “Діла” ознайомити українського читача із творами іншомовних літератур, а й тим, що це щоденне видання, примірник якого за обсягом досягав семи аркушів, дозволяло надрукувати кілька перекладів у літературній рубриці щодня. У цьому контексті варто відзначити діяльність М. Рудницького, не лише найактивнішого перекладача цього видання, але й за визначенням С. Захаркіна – “найпліднішого перекладача” окресленого періоду [1, с. 15].

Протягом 20-30-х рр. ХХ ст. М. Рудницький очолював літературний відділ газети “Діло” та працював співредактором тижневика “Назустріч”. Також видавав, перекладав та редагував твори світової літератури (бібліотека “Діла” 1936-1939). Зусиллями М. Рудницького та інших діячів естетичні погляди, висловлені на сторінках “Діла,” сягають рівня досліджень, що комплексно охоплювали вивчення літературних течій, методів, особливостей художньої творчості та її критичних оглядів. Він ініціює літературні дискусії, публікує серію критичних статей, що аналізують шляхи розвитку української літератури у світовому контексті. М. Рудницький прагнув відродити давні традиції часопису, який охопив би різні сфери літератури та мистецтва, вимагаючи від критика підходити до цих процесів єдино, з глибокими багажем знань. М. Рудницький уважав, що особливе місце в естетичному вихованні читача займає перекладна література. Характеризуючи переклади, надруковані у “Ділі” слід зауважити, що вони вдало підібрані, з урахуванням не лише уподобань читача, а й актуальності перекладного твору залежно від календарного виходу часопису. Так, у січневих номерах “Діло” публікує переклад оповідання Джерома К. Джерома “Чи скасувати Різдвяні свята?” чи оповідання С. Денгала “Несподіваний гість”. Переважно це прозові мініатюри, обов’язково із промовистим заголовком та динамічним сюжетом, наприклад оповідання Е. Абу, М. Арлана, Т. Бернара, А. Бірабо, Г. Боде, Ф. Буте, Р. Версея та інших. Поетичні переклади траплялись рідше, серед них французькі перлини:

П. Верлена “Осіньна пісня”, “На серці повно сліз”, “Сутінки місячного вечора”, “Рече мені Бог мій”, з книги “Мудрість” та ін., Ш. Бодлера (“Вечірня гармонія,” “*Semper eadem*”), В. Гюго (“Поклін і слава Вам”). Окрім М. Рудницького свої переклади активно публікували Ю. Шкрумеляк, С. Гординський, Б. Заклинський, О. Луцький, В. Пачовський, Г. Чикаленко.

Серед різноманіття періодики даної епохи варто виокремити також діяльність дитячого часопису “Світ дитини”, що виходив з 1919 по 1939 р., завдяки, зокрема роботі М. Таранька – редактора та організатора окремої серії дитячих видань під назвою “Діточа бібліотека”. Часопис містив чимало перекладів, основною характеристикою яких була орієнтація на юного читача, що зумовлювало специфіку жанрів: казки, короткі оповідання на цікаву тематику, співомовки. Найчастіше це – переспіви і перекази, наприклад, перелицювання віршових оповідань В. Буша у гарному виконанні Яра Вільшенка (А. Лотоцького), також траплялись скорочені перекази творів Д. Дефо, Дж. Свіфта, О. Уайльда, К. Кльоді. На основі перекладів, надрукованих у цьому виданні, можна простежити цікаве явище з огляду на теоретичне розуміння поняття переклад, адже тут простежуємо чітке розмежування самих текстів на основі власне варіативності термінів *переклад*, *переспів*, *переказ*, *перелицювання*, *переклад за...* Доволі рідкісне явище на той час, адже ці терміни ще не були уніфікованими, а тут, чи не вперше, з’являється такий розподіл. Спектр друкованої перекладної літератури вражає широким розмахом: від байок Езопа до казок “1001 ночі”, японських казок у перекладі А. Лотоцького, казок братів Грімм, Г. Андерсена, Ш. Перо та ін. До найактивніших перекладачів належать А. Лотоцький, Ю. Шкрумеляк, Г. Чикаленко, С. Куликівна, Б. Заклинський. Популярність цього видання засвідчує й те, що редакція журналу поширила свою діяльність і за межі Галичини, співпрацюючи із перекладачами українського походження, що проживали в Румунії, Польщі та Росії.

До другої групи перекладів належали ті, що виходили при видавничих осередках у межах серії видань світової класики. Серед них домінували твори англословянських, франкомовних та німецькомовних авторів. Якщо прослідкувати закономірність за жанровою ознакою то найчастіше з’являлись романи, але водночас виходили збірки оповідань, драми та збірки казок. Фактично при кожному видавництві існувала серія, так звана “бібліотека видань”, що два рази протягом року видавали щось із світових класиків.

В період 20-30-х рр. у Львові основними осередками публікації перекладів можна назвати такі видавничі центри як книгарня “Діла”, бібліотека при Науковому товаристві Шевченка, бібліотека часопису “Світ дитини”. На той час існували також і інші видавництва, проте у контексті видання перекладів вони не відзначились, зокрема це видавництво товариства “Просвіта”, що публікувало головню твори українських авторів, (Тараса Шевченка, Михайла Возняка, Омеляна та Остапа Терлецьких, Богдана Лепкого та ін.), а також різні праці з ділянки історії, географії, етнографії, видавництва “Нового Часу”, “Червона калина”, “Слово”, “Ізмарагд”, “Рідна школа” та ін.

Варто виокремити діяльність видавництва “Чайка”, на той час зосереджену головню у Відні, проте до підготовки видань було залучено діячів Львова та Києва. Чимала заслуга належить О. Грицаю – відповідальному за випуск цих публікацій, завдяки його редакторській роботі та написанню передмов, а також вибору оригіналів з урахуванням не лише зацікавлення читачів, а й потреб української літератури. У цьому видавництві вперше на той час опубліковано твори європейських авторів, зокрема з французької літератури – драми А. де Мюссе “Андреа де Сарто”, “Тиціанів син” (переклад С. Пашенко), твори Г. де Мопассана (переклад М. Шраг), Т. Готьє “Панна де Мопен”(переклад М. Шраг), “Сафо” Роман з

Парижського життя” А. Доде (переклад Б. Чорний), “Салямбо” Г. Флобера (переклад Б. Чорний), “Люкреція Борджіа” В. Гюго (переклад В. О’Коннор Вілінська), “Ченчі” та інші оповідання Стендаля (переклад С. Пашенко), а також з російської літератури – твори Л. Толстого (переклад В. Тулюпа). Загальний якісний рівень цих перекладів вирізнявся з-посеред інших друкованих іншомовних творів. Такі видання супроводжувались доволі рідкісною на той час приміткою “Авторизований переклад”. Питання авторських прав стояло досить гостро у той період не лише у Львові. Це утворювало ще одну вагому проблему, окрім вже низки існуючих перешкод для розвитку видання перекладів з світової літератури. М. Рудницький у передмові до творів О. де Бальзака зазначив: “Наші видавництва не можуть покрити коштів за дозвіл перекладу всіх творів, яких автори не вмерли раніше, ніж п’ятдесят років тому; авторський закон, що охоплює щораз ширшим перстеном світ, не оминув і нашої мови.”[5, с. 2] О. Грицай, головний редактор видавництва, зазначав, що вибір перекладних творів зумовлений зацікавленнями сучасного європейського читача, він здійснювався з урахуванням загального попиту на друковану продукцію, а також з метою заповнити існуючі прогалини в українській перекладній літературі. Характерним для перекладів опублікованих у цьому видавництві, є те, що більшість з них надруковано без скорочення текстів оригіналу, а також без суттєвих структурно-стилістичних змін. Особливістю видань було, що тексти такого літературного жанру як драма друкувались з кількома варіантами дії, з урахуванням сценічного прочитання твору, зокрема це переклади з А. де Мюссе. Подібне відтворення у перекладі – доволі рідкісне явище у 20-х рр.

Одним з продуктивних центрів тогочасного книговидання, вже згадане видавництво “Діло”, що мало також і серію “Бібліотека Діла”. Ще у 1889 р. видавнича спілка “Діло” розпочала публікацію серії книг під назвою “Бібліотека найзнаменитших повістей. Літературний додаток “Діла”. Українською мовою надруковано переклади з французької, англійської, американської, німецької та інших літератур. Уже на початку ХХ в. українському читачеві доступними стали окремі твори В. Скота (1893), А. Доде (1883), О. Бальзака (1884), Ч. Діккенса (1884), Б. Г. Френсіса (1894), Г. Мопассана (1908), Ж. М. Гійо (1913), Е. Г. Зелінгера (1913), А. Франса (1914) друковані у рамках серії. На жаль, не у всіх перекладах зазначено перекладача, найчастіше зустрічаються переклади здійснені О. Пашуком, О. Пашкевичем, М. Лозинським, С. Куликівною, В. Щуратом, А. Крушельницьким, О. Маковською. У зв’язку із несприятливими історичними обставинами видавничу справу припинено (1914-1915 рр. та 1918-1920 рр.), що водночас спинило публікацію “Діла”. Продовжено цей випуск у кінці 1936 р. серією “Бібліотека Діла”, яка тривала до кінця існування видавничої спілки (1939 р.)

У листі М. Рудницького від 17 листопада 1936 р. до М. Мочульського довідуємося про накреслені плани на видання перекладів: “Від нового року починаю видавати з П. Карманським бібліотеку з найкращих, найцікавіших новел з усяких мов (підкреслення в тексті М. Рудницького – А.В.)”[11]. У межах цієї серії видавництво опублікувало сорок вісім томів творів українських письменників, а також переклади світової літератури. Значною мірою спричинився до видання М. Рудницький – один з ініціаторів цієї серії, відповідальний за випуск, редактор, автор передмов, а також перекладач. Опубліковані переклади оновленої бібліотеки “Діла” відрізнялися від попередньої серії головно рівнем, фаховими передмовами, в яких знаходимо відомості про автора, епоху та аналіз твору, що загалом покращувало сприйняття першотвору, а також вдалим добором оригіналів. Відбір творів для перекладу здійснювався з урахуванням читацьких смаків – це романи та оповідання з цікавим динамічним сюжетом, легким для читання та сприйняття, нерідко з промовистою, інтригуючою назвою. М. Рудницький, поєднавши поетичні вміння

письменника та глибоку літературну ерудованість із знанням мов, подарував українському читачеві низку перекладів із французької та англійської літератури, зокрема повість Е. Бронте "Буреверхи" (1933), А. Доде "Маціцький. Історія одного дитвака" (1931), збірку оповідань Б. д'Оревіля з промовистим заголовком "Чортиці" (1936), повість о. Прево "Історія невірної *Manon Lescaut*" (1939). Окрім М. Рудницького, для бібліотеки "Діла" перекладали також В. Софронів (твори О. Бальзака), М. Островерха (твори з італійської літератури, зокрема С. Фаріні), І. Ставничий (повість К. Гамсуна "Під осінніми зорями"), О. Сліпа (роман Ш. Бронте "Ідеалістка", в оригіналі "Jane Eyre") та ін.

М. Рудницький наголошував, що саме перекладна література займає особливе місце в естетичному вихованні читача. Упродовж 20-х рр. М. Рудницький, листуючись із М. Зеровим, налагодив зв'язок із літературними та перекладацькими колами Києва. Проте тривала ця співпраця недовго, уже з початком 30-х рр. масові політичні переслідування українського слова по другий бік Збруча (арешти, розправи над неокласиками) припинили плідну співпрацю. У таких обставинах літератори, письменники і всі ті, кому небайдужою була доля української культури, намагалися компенсувати втрати, що їх зазнала література по другий бік кордону. З середини 30-х рр. український художній переклад як і література та наука переживали скрутні часи. Чимало з метою розвитку художнього перекладу зробив М. Рудницький спільно з іншими перекладачами, такими як В. Сімович, Ю. Шкрумеляк, С. Гординський, Б. Заклинський, О. Луцький, В. Пачовський та ін. Ці діячі поєднували свої літературні зацікавлення та обов'язки із перекладом, згуртувавшись навколо видавничих осередків періодичних видань, зокрема видавничої спілки "Діло".

Важко однозначно охарактеризувати загальний рівень перекладів, друкованих у цьому видавництві, адже всі вони відрізнялися своїм якісним рівнем, а також принципами, що їх використовували перекладачі під час роботи над текстом. Не можна уніфікувати й джерела походження цих перекладів, адже серед перекладачів, крім місцевих М. Рудницького, Ю. Шкрумеляка, В. Софроніва, передруковуються і переклади здійснені на Центральній Україні, зокрема "Утрачені ілюзії" О. де Бальзака, що вперше видано 1937 р. у Літературному видавництві Києва. Це двотомне видання не мало єдиного перекладача, а було результатом співпраці кількох перекладачів та редактора. Перевидання творів, що вже вийшли на території Центральної України дістало схвальну оцінку серед тогочасних діячів культури. М. Рудницький у передмові до такого перевиданого перекладу підкреслив: "Жаль, що таких перекладів при всіх їх літературних прикметах не можемо живцем передруковувати у нас, де такий голод на переклади чужих архитворів, це поживило б літературний рух та дало б нашій добірній публіці кращу цікаву лектуру"[5, с. 4]. При перегляді цих перекладів помітний також неуніфікований правопис та вживання слів та нетипових для української мови конструкцій. Не можна однозначно застосувати це твердження до всіх текстів, але доволі характерне часте вживання польських запозичень у перекладах передрукованих з Центральної території, що була під російським впливом, і навпаки, у місцевих перекладачів – зустрічалось чимало русизмів. М. Рудницький у своїх рецензіях часто наголошував на проблемі засмічення української мови у перекладах, на необхідності фахового редагування таких текстів знавцем української мови та мови оригіналу, а також на перекладознавчому аналізі. Характеризуючи дані переклади, варто згадати і про скорочення деяких текстів. Така тенденція спостерігалась радше на початку століття, проте її не можна віднести до панівного методу. Залежало це від фаховості перекладача. Так у перекладах ранішого періоду, зокрема у творах Івана Франка чи Пантелеймона Куліша цього не було. Причиною такого, на сучасному етапі теорії

перекладу, неприпустимого явища, яке трактувалось набагато довільніше у ті часи, можна назвати обмеження щодо обсягу друкованих аркушів. Якщо твір містив більше сторінок, ніж вважалось нормою, це вимагало сплати додаткових коштів. Інша причина, яка звучить сьогодні доволі примітивно, думка про те, що варто скорочувати певні нудні сцени з огляду на розвиток тогочасної манери оповіді, начебто, такі місця обтяжують сучасного читача, зокрема для прикладу наведено твори Ч. Діккенса та інших авторів XVIII ст., читаємо у передмові до українського перекладу Ш. Бронте (1939) [6, с. 6]. Це явище можна пояснити також і відсутністю усталених теоретичних принципів перекладу, хоча в одній з перших окремих україномовних монографій з теорії і практики перекладу за 1929 р. О. Фінкель згадує про це явище і висловлює своє критичне ставлення до нього: “Це вже не переклад, а переробка, що в жадну норму її уложити не можна і теорії ніякої не може бути.”[9, с. 147]

Варто відзначити також діяльність наукового товариства “Просвіта”, а саме серію видань, ініційовану “Бібліотекою товариства “Просвіта”, Наукового товариства Шевченка та низки інших видавництв: Бібліотеки “Нового часу”, “Загальної бібліотеки”, видавництва “Часу”, серії “Літературно-критичної бібліотеки” та ін.

До продуктивних у контексті видання українських перекладів окремими томами варто віднести і видавництво часопису “Світ дитини”. Тут започатковано серію видань, що заповнювали прогалину у сфері української книги для дітей та юнацтва. Цільове призначення видавництва мотивувало і вибір текстів для перекладу – воно публікувало казки, пригодницькі оповідання та романи. У період 20–30-х рр. молодому українському читачеві стали доступними твори О. Уайльда “Зоряний хлопчина”(1920), Д. Айне “Попри джунглі”(1922), Г. Товпніса “Дарунок русалок”(1922), К. Кльоді “Пригоди Пінокія” (1923), Д. Дефо “Робінзон Крузо” (1929) та ще один переклад цього твору (1939), Р. Кіплінга “Ріккі-Тіккі-Таві” (1930), Дж. Свіфта “Гулівер у Велетнів” та “Гулівер у Ліліпутів” (1931), Г. К. Андерсена “Цісарський соловей” (1937) та переклади казок з різних мов світу, зокрема японські казки (1926). Характеризуючи дані переклади, варто виокремити плідну співпрацю з цим видавництвом С. Куликівни, їй належить чимало перекладів, зокрема з англійської літератури, що виходили у 20–30-х рр. в різних місцевих видавництвах. Це переклади творів Ч. Діккенса “Різдвяна ніч”, Дж. Лондона “Оповідання південного моря”, С. Е. Томсона “Мої знакомі: Нарис з життя звірів”. При відтворенні текстів дотримано чіткості та лаконізму висловлювання, зокрема із врахуванням специфіки цільового реципієнта, а саме юного читача. Вміло дібрано тексти перекладів. Перекладач зуміла передати індивідуальну манеру кожного з перекладених авторів. До випуску цієї серії перекладів долучилось чимало інших талановитих письменників-перекладачів, зокрема Ю. Шкрумеляк – журналіст, поет і дитячий письменник, автор понад тридцяти книжок для дітей. Ю. Шкрумеляк здійснив численні переклади світової класики, пристосовані для юного читача, зокрема “Казки з 1001 ночі”, “Алядин і чарівна лямпа”, “Пригоди мореплавця Сіндбада”. Йому належать перші переклади з англійської літератури популярних серед дітей пригодницьких романів Д. Дефо та Дж. Свіфта, казок Г. К. Андерсена та ін.. Чимало для збагачення української дитячо-юнацької літератури зробили Б. Заклинський – письменник, перекладач, педагог, автор шкільних підручників, А. Лотоцький (Яр Вільшенко) – автор дитячих оповідань, казочок, віршів, переказів на історичні теми, переспівів з авторів світової літератури, зокрема з В. Буша, О. Луцький – політичний і громадський діяч, публіцист і поет, сотник УГА, посол до польського сейму, один з членів поетичного угруповання “Молода муза” та низка інших активних діячів таких як Я. Мандюкова, С. Вольська, М. Островерха. Варто виокремити мовний рівень цих перекладів, тут головню йдеться про прозові твори,

проте їх характеризує поетичність та милозвучність висловлювання. Високий рівень цих перекладів зумовлений частково тим, що серед працівників видавництва було чимало визначних літераторів, поетів, що застосовували свій хист з метою виховання естетичних смаків у наймолодших читачів.

До загальних недоліків багатьох тогочасних перекладів можна віднести зокрема недостатньо високий рівень української мови, можливо з огляду на невідповідність правопису та надмірну кількість іншомовних запозичень, що часто ускладнювало прочитання і розуміння твору. Типовою була також тенденція до скорочення тексту у перекладі, часто через вимоги самого видавництва у кращому випадку або й звичайної недбалості перекладачів. Це провадило до певних змін у структурно-композиційному аспекті. Таке доволі вільне поводження із оригіналом не могло сприяти досягненню позитивних результатів у перекладі. Серед інших проблем – брак фахівців-перекладачів із необхідними знаннями мов, специфіки того чи іншого автора та літературного оточення. Чимало перекладачів використовували в процесі роботи текст-посередник польською чи російською мовою.

Отже, ці переклади варто розглядати індивідуально, їх загальний рівень відрізняється в залежності від походження тексту, фаховості перекладача та того, які принципи використано в процесі роботи.

Звичайно, що багато тогочасних перекладів на сьогоднішньому етапі розвитку художнього перекладу сприймаються як застарілі. Проте варто зазначити, що чимало з цих перекладів впродовж років залишалися єдиними існуючими українськими відповідниками, зокрема переклади М. Рудницького, С. Куликівни, О. Сліпої. Їм завдячуємо збагачення скарбниці української літератури того часу. Не варто забувати і їхнє історичне значення, адже вони відіграли вагомий роль у вихованні не одного покоління і становлять окремий, ще не цілком вивчений етап в історії українського художнього перекладу. Розмаїття друкованих видань, періодичних часописів та різних серій окремих перекладених творів вражає. Належної оцінки заслуговує діяльність всіх цих літераторів, редакторів, перекладачів, що була раптово обірвана воєнним лихоліттям та зміною політичного режиму.

Функцію перекладної літератури 20-х–30-х рр. ХХ ст. не слід обмежувати лише прагненням задовольнити потреби українського читача чи заповнити літературні прогалини, що виникли в результаті важких умов розвитку національної літератури. Основне завдання художніх перекладів полягало у просвітництві, вихованні естетичних смаків читача, поширенні українського друкованого слова.

1. Захаркін С. Чужомовне письменство на сторінках західноукраїнської періодики (1914-1939). Бібліографічний покажчик. Львів, 2003/ С. Захаркін // Критика, 2005. – Ч. (9)95. – С. 14-16.
2. Зорівчак Р. Український художній переклад і буття нації. Спроба історико-літературного осмислення / Р. Зорівчак// Чужомовне письменство на сторінках західноукраїнської періодики (1914-1939). Бібліографічний покажчик. Львів, 2003/ С. Захаркін // Критика, 2005. – Ч. (9)95. – С. 5-16.
3. Кочур Г. Література та переклад: Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Г. Кочур; упоряд. А. Кочур, М. Кочур; передм. І. Дзюби, Р. Зорівчак. – К.: Смолоскип, 2008. – Т. 1. – С. 142-151.
4. Наші цілі // Літературно-науковий вістник. – Річник ХХІ (1922) – Т. LXXVI – LXXVIII. – Кн. 1. – С. 1-4.
5. Рудницький М. Повість про молодечу справу/ М. Рудницький // Оноре де Бальзак. Утрачені ілюзії. Повість у двох томах. – Львів: Б-ка “Діла”, 1938. – Т. 1. – Ч. 27. – С. 1-9.
6. Рудницький М. Шарльота Бронте/ М. Рудницький // Ш. Бронте. Ідеалістка. Повість у двох томах./ Пер. з англ. О. Сліпа. – Львів: Б-ка “Діла”, 1939. – Т. 1. – Ч. 36. – С. 1-15.
7. Статистика перекладної літератури // Назустріч. – Ч. 20. – 1935. – С. 5-6.
8. Стріха М. Український художній переклад:

Між літературою і націєтворенням/ М. Стріха. – К.: Факт, 2006. – 342 с. 9. Фінкель О. Забутий теоретик українського перекладознавства: Збірка вибраних праць/ О. Фінкель. – Вінниця: Нова книга, 2007. – 438 с. 10. Чужомовне письменство на сторінках західноукраїнської періодики (1914–1939): Бібліограф. покажч./ За заг. ред. О. Лучук, Т. Лучука; Наук. ред. Р. Зорівчак. – Львів, 2003. – 194 с. (Українська бібліографія. Нова серія. Ч. 13) – 194 с. 11. Лист від Михайла Рудницького до М. Мочульського від 31 березня 1936 року. Державний Центральний Історичний Архів України (м. Львів). Ф. 379, № 24.

УКРАИНСКИЙ ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ПЕРЕВОД В МЕЖВОЕННОМ ЛЬВОВЕ

Анастасия Василик

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

В статье рассмотрен еще не полностью изученный этап истории украинского художественного перевода, который охватывает межвоенную эпоху литературно-культурного процесса Западной Украины с центром во Львове. Дан переводоведческий обзор деятельности основных издательских центров, которые публиковали разножанровые переводы из мировой литературы благодаря плодотворной деятельности М. Рудницького, Б. Лепкого, Ю. Шкрумеляка, С. Куликівны, Б. Заклинского и др. Выделены основные тенденции и характерные признаки переводов.

Ключевые слова: украинский художественный перевод, переводная литература, издательский процесс, оригинал, перевод.

UKRAINIAN ARTISTIC TRANSLATION IN THE INTERWAR LVIV

Anastasiya Vasylyk

Ivan Franko National University in Lviv

Given in the paper is a survey of the translated literary works appearing in Ukrainian at the time with due emphasis on both the existing publishing facilities and the key figures involved in the process. The main period tendencies in the literary artistic translation are also discussed.

Key words: Ukrainian literary translation, history of translation, cultural life, dissemination of translated works.

Стаття надійшла до редколегії
12.11.2008 р.

Статтю прийнято до друку
20.04.2009 р.